

HUDI JÓZSEF

Az egyházi levéltárak kiadványai az 1990-es években¹

A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZI LEVÉLTÁRAKNAK új kihívásokkal kellett szembenézniük az 1990-es évek elején, amikor az ország – a megszálló szovjet csapatok kivonulását követően – visszanyerte szuverenitását, s megkezdődhetett a politikai rendszerváltás, a liberális polgári társadalmi-gazdasági rendszer kiépítése.

A szocializmus évtizedeiben érthető okokból védekező, elzárkózó magatartást tanúsító egyházi intézmények – köztük a levéltárak – nehéz helyzetben voltak, hiszen a bennük őrzött történelmi források értékéhez képest nem rendelkeztek sem megfelelő személyi, sem kívánatos technikai feltételekkel ahhoz, hogy a kor követelményeihez mérten meg tudjanak felelni hivatásuknak.

A korábban szaklevéltáraknak, majd az új, 1995. évi LXVI. (levéltári) törvényben nyilvános magánlevéltáraknak tekintett egyházi levéltáraknak sajátos helyzetbe kerültek, hiszen egyszerre kellett igazodniuk az autonómiájukat visszanyert fenntartók, valamint az állami szakszervek által előírt normatíváknak.

Az elmúlt évtized minden tekintetben az újjászerveződés, alapozás évtizede volt. Kibővült a levéltári szervezet: levéltárakat hoztak létre az újjászervezett szerzetesrendek, a történelmi egyházak, s megkezdődött a korábban államosított egyházi levéltáraknak, levéltári irategyüttesek visszaszolgáltatása, illetve helyzetének jogi rendezése.

Az 1990 óta eltelt időszakban jelentős elmozdulás történt: javultak a levéltárak anyagi pozíciói, működési feltételei; nőtt a szakképzett személyi állomány; az egyházi közgyűjtemények határozott arculattal jelentek meg a szakmai, a tudományos és a társadalmi nyilvánosság előtt.

¹ A MELTE-konferencián elhangzott előadás ugyanezen címen, jegyzetek nélkül megjelent: „Hogy mindnyájan egyek legyenek...” Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete. Tíz év az egyházi levéltárak szolgálatában. Szerk. Szabadi István. MELTE, Debrecen, 2003. 21–26. Jelen közlemény a megjelent szöveg jegyzetekkel kiegészített, javított változata, melynek függelékében a kiadványok bibliográfiáját is közöljük.

A változásokat tükrözi az egyesületünk által 2000-ben kiadott *Ki kicsoda az egyházi levéltárakban?* c. kiadvány, amely lehetővé teszi az egyházi levéltárosok vázlatos mikroszociológiai jellemzését. Az adattár statisztikai feldolgozásából kiténik, hogy a levéltárosok átlagéletkora 44 év — ami önmagában is sejteti, hogy jelentős szóródás mutatkozik az egyes intézmények, intézménytípusok között. Ha az egyes felekezeteket nézzük, azt látjuk, hogy a reformátusoknál 36, a római katolikusoknál 44, az evangélikusoknál 53 a levéltárosok átlagos életkora. A számok azt mutatják, hogy részleges nemzedékváltás ment végbe az egyházi levéltárosok csoportjában, ez a változás azonban különböző mértékben érintette az egyes felekezeteket. Az intézmények mérete, történeti hagyományai, humánpolitikája (pl. kis levéltár: rész-munkaidős lelkész-levéltárosként történő alkalmazása) egyaránt befolyásolta a változásokat.

Levéltári szakképzettség tekintetében alapvető követelménynek tartom, hogy minden intézményben legyen legalább egy levéltáros (minimum felsőfokú segédlevéltáros) képzettségű főállású munkatárs.

Eszerint 2000-ben 21 római katolikus levéltár közül 15 (71%) nem felelt meg e kritériumoknak (közte az egri, veszprémi, debrecen-nyíregyházi, pécsi, szeged-csanádi, váci egyházmegyei levéltár, a szerzetesrendi levéltárak többsége). A 7 evangélikus levéltár közül 6, a 7 református levéltár közül 1 szintén nem felelt meg ennek az elvárásnak. (Az utóbbi esetben irattáros végzettségű személy látja el a levéltárosi feladatot).

Az ideális az lenne, ha az egyházak — ösztöndíjjal vagy más formában — maguk gondoskodnának arról, hogy intézményeikből kikerülő tehetséges diákokat levéltár (és más) szakon kitaníttassák.

Kedvezőbb a kép, ha a levéltárosok tudományos képzettségét tekintjük. Egyetemi, teológiai doktori, PhD, kandidátusi címmel bírók száma és aránya jelenleg:

1. sz. táblázat

Az egyházi levéltárosok tudományos képzettsége 2000-ben

Sorszám	Felekezet	Levéltáros	Tudományos fokozat	%
1.	római katolikus	31	12	38
2.	református	15	6	40
3.	evangélikus	12	3	25

Nem állítjuk, hogy a magasabb tudományos képzettség pótolja a szakirányú végzettséget, de azt igen, hogy annak birtokában a gyakorlatban könnyebben elsajátíthatók a szükséges levéltári ismeretek.

Az elmondottak a mai Magyarországra érvényesek: a szomszédos államokban élő egyházi levéltárosok helyzete minden tekintetben rosszabb, mint a miénk – ezért elsődleges feladat az ő munkájuknak a segítése.

Jelen szűkös keretek között, az országhatáron belül maradva,² csupán két kérdésre szeretnék válaszolni:

1.) Mi jellemzi az egyházi levéltárak szakmai kiadványait?³

2.) Levéltáraink mennyiben járultak hozzá az elmúlt időszakban a magyar történetírás teljesítményéhez?

AZ EGYHÁZI LEVÉLTÁRAK KIADVÁNYAI

Először az egyházi levéltárak által kiadott munkákat statisztikai szempontból tekintem át. A Magyar Levéltárosok Egyesülete által 2001 novemberében közzétett bibliográfiában az egyházi levéltárak közül kevesen szerepelnek.⁴

2. sz. táblázat

A magyarországi egyházi levéltárak kiadványai (1986–2001)

Intézmény	Székhely	Kiadványok száma		
		sorozatban	sorozatban kívül	összesen
Bencés Főapátsági Levéltár	Pannonhalma	–	1	1
Dunántúli Református Egyházkerület Levéltára	Pápa	4	8	12
Főegyházmegeyi Levéltár	Kalocsa	2	–	2
Magyar Piarista Rendtartomány Levéltára	Budapest	1	1	2
Magyar Zsidó Levéltár	Budapest	–	2	2
Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltára	Budapest	–	2	2
Prímási Levéltár	Esztergom	9	9	18
Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei	Sárospatak	7	4	11
Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár	Debrecen	6	2	8
Összesen		29	29	58

² A határon túli magyar egyházak levéltárainak vizsgálata külön-külön tanulmány tárgya lehetne.

³ E témakörben közvetlen előzmény DÓKA Klára: Az egyházi levéltárak az elmúlt ezer évben. = Ki kicsoda az egyházi levéltárakban? Szerk. Lakatos Andor. Kalocsa, 2000. 9–21., KÓSA László: A levéltári kiadványok jelentősége. = Levéltári Szemle 2002. 1. sz. 3–9.

⁴ Írott emlékezet. Másfél évtized levéltári kiadványaiból. Bp., 2001. 45–48.

A hiányos adatközlésből annyit meg lehet megállapítani, hogy a katolikus egyházmegyei levéltárak, a szerzetesrendi levéltárak csak részben reprezentálták magukat; az evangélikus, görög katolikus levéltárak nem (vagy határidőn túl) küldtek jelentést kiadványaikról, így róluk „hamis kép” keletkezett a kiadvány olvasóiban.

A termés műfajilag egyenetlen: kevés a levéltári szakmai kiadvány (levéltárismertető, repertórium stb.), több a történeti jellegű kiadvány, ezek között is kiemelkednek a forráskiadványok, az évfordulókhöz köthető konferenciakötetek.

A jelenség több tényezővel magyarázható: 1990 előtt (s részben az 1990-es években) az egyházi levéltári szakmai kiadványok (fondjegyzékek, térkép- és mikrofilmkatalógusok, egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusai stb.) részben a Magyar Országos Levéltár, részben az Új Magyar Központi Levéltár segítségével jelentek meg. Részben az elégtelen szakmai színvonalnak köszönhető, hogy 1990 előtt kevés egyházi kiadású levéltári segédlet látott napvilágot.⁵

E helyzet a kilencvenes évek közepétől gyökeresen megváltozott. 1994-től a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség (METEM) kézbe vette a katolikus egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusainak és a történeti monográfiáknak a kiadását. 1995-től a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) nemcsak az egyházi levéltárosok szakmai érdekképviseletét látja el, hanem szakmai közéletét is megszervezi. Működése a Kárpát-medence magyar egyházaira is kiterjed. Témánk szempontjából fontos, hogy önálló kiadványokkal is jelentkeznek.⁶

A kiadványok műfaji összetételét közvetlenül meghatározza, hogy a szakmai pályázati rendszerben (NKA) tanulmánykötetekre, évkönyvekre, folyóiratokra nem lehet pályázni.⁷

⁵ KÖVY Zsolt: A Pápai Református Gyűjtemény. Pápa, 1987., KORMOS László: Tiszántúli Református Egyházkerület és a Debreceni Református Kollégium Levéltárának ismertetője. Debrecen, 1984.

⁶ Útmutató az egyházközségi levéltárak értékeinek védelméhez. Szerk. Kertész Botond. Bp., 2000. (A Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületének kiadványai 1.) — Ki kicsoda az egyházi levéltárakban? Szerk. Lakatos Andor. Kalocsa, 1999. (házi sokszorosítás). — Uő.: Ki kicsoda az egyházi levéltárakban? Egyházi levéltárosok, egyházi levéltárak az ezredfordulón. Szerk. Lakatos Andor. Kalocsa, 2000. (A Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületének kiadványai 2.) — Ki kicsoda az egyházi levéltárakban? Egyházi levéltárosok, egyházi levéltárak 2003-ban. Szerk. Lakatos Andor. Kalocsa, 2003. (A Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületének kiadványai 2.) — A MELTE tevékenységéről folyamatos tájékoztatást ad az egyesület honlapja: <http://isz7.drk.hu/lev/MELTE>.

⁷ A helyzet azóta sem változott, ami az egyházi levéltárakat különösen hátrányosan érinti.

A tudományos műhelymunkát ma is jobbra a vegyes profilú egyházi folyóiratok (Confessio, Pannonhalmi Szemle, Református Szemle, Vigília stb.) biztosítják. Ezek személyi és anyagi feltételeinek megteremtése nem könnyű ugyan, de nem is lehetetlen.

Egy biztos: új folyóirat indítása rendkívül kockázatos dolog, hiszen az intézményfenntartó legtöbb esetben anyagilag elégtelen a folyóirat indításához. Az Egyháztörténeti Szemle c. egyháztörténeti folyóirat a miskolci Amesius Alapítvány és a sárospataki Tudományos Gyűjtemények gondozásában, Balogh Judit, Dienes Dénes és Fazekas Csaba szerkesztésében indult útjára 2000-ben. Az ígéretes kezdeményezés mögött a sárospataki gyűjtemények és a miskolci egyetem szakembergárdája állt.

A másik kezdeményezés, a 2001-ben megindított Acta Papensia c. történeti folyóirat, amely a Pápai Református Gyűjtemények gondozásában jelenik meg. A forrásokat, tanulmányokat is közlő folyóiratok sorsa hosszú távon bizonytalan.

A levéltárak munkájának adekvát módon az évkönyvek tükrözik vissza. A bibliográfiákban azonban elvétve fordul elő egyházi levéltári évkönyv. A magyarzat részben a fentebb említett, az önkormányzati levéltárak sajátosságaihoz idomított pályázati rendszerben, részben a fenntartók anyagi támogatásának szűkösségében keresendő.

A kellő szellemi-anyagi potenciállal bíró egyházi levéltárak rendszeres kiadványmunkája két módon lehetséges: betagolódnak országos és helyi sorozatba (pl. METEM-könyvek; Kalocsai Múzeumi Értekezések) vagy pedig önálló kiadványsorozatot – jobb híján forrásközlő sorozatot – indítanak. Ezen sorozatok közé tartozik többek közt az Esztergomi Érseki Levéltár nevével fémjelzett *Strigonium Antiquum* (1992), *Monumenta Ecclesiae Strigoniensis IV.* (1999), továbbá a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltárhoz köthető *Editiones Archivi Districtus Reformatorum Transsylvanicani* (1993), a Pápai Református Gyűjtemények által indított *Kutatói segédletek* (1996) és *Forrásközlések* (1997) sorozat, valamint Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei által kiadott *Acta Patakina* (1999). Újabb színfolt a palettán a *Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai* (2001) c. sorozat.

Megfelelő anyagi háttér megteremtésével az elmúlt évtizedben tudományos konferenciák megszervezésére is lehetőség adódott, amelyen a levéltárak munkatársai is bemutatkozhattak. Regionális, országos és nemzetközi konferenciák megszervezésére egyaránt van példa. Szerencsés esetben a konferencián elhangzott előadások megjelentetésére is lehetőség nyílt.

Végezetül szólni kell az egyéni publikációkról, amelyeknek különösen intézményes publikálási háttér nélkül van jelentősége. Úgy vélem, hogy a magukban kutatói ambíciókat is dédelgető egyházi levéltárosoknak erkölcsi kötelességük kell legyen az egyháztörténetírás (egyházközség-történet, egyházi intézmény- és művelődéstörténet) művelése.

AZ EGYHÁZI LEVÉLTÁRAK ÉS A MAGYAR TÖRTÉNETÍRÁS

A levéltárak közvetve — a levéltári anyag kutathatóvá tételével, korszerű segédletekkel való ellátásával —, illetőleg közvetlenül, forráskiadványok és feldolgozások (tanulmányok, monográfiák) közreadásával is hozzájárulhatnak a magyar történettudomány fejlődéséhez. A rendszeres kiadványmunka biztosítja az egyes intézmények jelenlétét és helyét a szakmai és tudományos közéletben. Levéltáraink mindkét területen jelentős előrehaladást értek el az elmúlt évtizedben. Különösen a diáknévsorok, iskolatörténeti munkák, történeti névtárak, forráskiadványok (vizitációk, memoárok, 1848–49-es kiadványok) látványosan gazdagították a magyar történettudományt.

A továbbiakban a rendszeres, átgondolt kiadványmunkának feltétele, hogy legalább az egyháztörténészek önvizsgálatot tartsanak:⁸ megvonják a XIX–XX. század egyháztörténet-írásának mérlegét, kijelölik a főbb kutatási irányokat, s megfelelő módszertani kézikönyvekkel segítsék a kutatómunkát. Kis, egy-két személyes levéltárak esetén számos tényezőnek kell ahhoz együtt lennie, hogy folyamatos publikációs tevékenységről beszélhessünk. A közzétett bibliográfiák azt mutatják, hogy nem a mennyiségen (a levéltárosok számán), hanem a kvalitáson áll vagy bukik a dolog. Ha megtaláljuk, kialakítjuk a helyes arányokat a rendező-, segédletkészítő, valamint a feldolgozó munka között, a két munkafolyamat összekapcsolásával a szakmai és társadalmi elvárásoknak is sikeresen megfelelhethetünk. Közepes, kb. 3–5 fős, megfelelő szakembergárdával bíró egyházi levéltárakban tagoltabb intézményi struktúrát, hatékonyabb munkamegosztást, s összességében nagyobb szakmai és tudományos teljesítményt lehet felmutatni.

E téren azért is optimista vagyok, mert az egyházak újjászerveződésével párhuzamosan nemzedékváltás is lejátszódott, illetve lejátszódik. A ma pályakezdő, szakképzett, a technikai-technológiai újításokra fogékony nemzedék tagjai képesek lesznek arra, hogy belátható időn belül felszámolják az évtizedek alatt felgyülemlett hátrányokat és hátralékokat. S itt nemcsak a történelmi

⁸ Ez az önvizsgálat ugyanis a magyar történettudományban 1990 óta várat magára.

dokumentumok, hanem a múlt „új elrendezéséről”, a sok szempontból megcsontosodott hagyományokkal történő szembenézésről (hagyományteremtésről) is szó van, mely egyházaink jövőjét is meghatározhatja.

NÉHÁNY TANULSÁG

1.) Szakmai téren a legfontosabb teendő a levéltárak rendezettségéi és az iratanyag feldolgozottsági szintjének növelése, megfelelő szintű segédletekkel való ellátása és azok közzététele (nyomtatásban, CD-n vagy internetes honlapon).

2.) Az egyházi közgyűjtemények egymás közti és a többi közgyűjteményhez fűződő kapcsolatában is kommunikációs zavarok mutatkoztak, melyeket meg kell szüntetni. A kapcsolatok erősítését szolgálhatja a MELTE és a többi levéltáros egyesület hatékony együttműködése, egymás személyes megismerése, amelyre lehetőséget teremtenek a legkülönbözőbb szakmai rendezvények. A mindennapok során a gyors kapcsolatteremtést az internet tudja biztosítani.

3.) Legalább ennyire fontos a rendszeres kiadványcsere. E téren komoly hiányosságok vannak. Sok kiadványról csak a különböző bibliográfiákból, recenziókból szerzünk ismereteket, anélkül, hogy azokat egymásnak megküldենék.

4.) Az egyházi levéltárak munkáját az egyházi és világi közvéleményben, a laikusok és szakemberek körében sokkal jobban kell reprezentálni. A Levéltári Szemle, a történeti folyóiratok hasábjain nagyobb súllyal kell jelen lennünk.

5.) A közönségkapcsolatokban nyitásra van szükség az iskolák, az adott település polgárai felé. Az ismeretterjesztő kiadványok, előadások mellett például a levéltári órák az általános iskolákban, középiskolákban, a hittudományi főiskolákon (teológiai akadémiákon) igen alkalmasak arra, hogy a jövő felnőtteit, közösségi vezetőit a kulturális és történeti értékek védelmére neveljük.

6.) Munkánk minősége attól is függ, hogy a lelkészképzésben helyet kapnak-e a minimális adminisztrációs, irattári, iratkezelési ismeretek vagy sem. Szomorú tapasztalat, hogy a papképzésben nincs jelen ez a tudás, aminek az a következménye, hogy a plébániai, gyülekezeti iratokkal együtt a kisközösségek múltja is elenyészik.

Összességében azt mondhatnánk, hogy minden ténykedésnek arra kell irányulnia, hogy az egyházi levéltárakban a levéltárosság professzionálizálódjék; ne csak egyfajta szolgálat legyen, hanem élethivatássá váljék.

FÜGGELÉK

Az egyházi levéltárak kiadványai 1990–2004

(Összeállította: Hudi József)

A bibliográfia alapját az egyházi levéltárak által beküldött kötetek és/vagy kiadványjegyzékek képezték. A címleírásban nem szerepelnek a levéltárosok által irt és más kiadónál megjelent művek. Ahol lehetséges, tájékoztatásul a 2004-ben érvényes kiadvány-árakat is megadtuk.

I. KATOLIKUS EGYHÁZMEGYEI, SZERZETESI, GÖRÖG KATOLIKUS LEVÉLTÁRAK

I. 1. EGRİ FŐEGYHÁZMEGYEI LEVÉLTÁR (ÉRSEKI GYŰJTEMÉNYI KÖZPONT)

3300 Eger, Széchenyi u. 5. Tel.: 36/421–332, Fax: 36/320–508

E-mail: loeffler@ektf.hu

1.) KISS Péter: Az 1848–49-es események egri vonatkozású résztvevői. Eger, 1998. 144 p.

2.) Eszterházy Károly püspök egyházlátogatási jegyzőkönyvei. Borsod vármegye 1768–1769. Közzéteszi Kovács Béla. Eger, 1998. 360 p. (Az egri egyházmegye történetének forrásai, 2.)

3.) Eszterházy Károly püspök egyházlátogatási jegyzőkönyvei. Szabolcs vármegye 1779. Közzéteszi Kovács Béla. Eger, 1998. 172 p. (Az egri egyházmegye történetének forrásai, 3.)

4.) Eszterházy Károly püspök egyházlátogatásának jegyzőkönyvei. Eger 1780, Egri Káptalan 1780. Közzéteszi Kovács Béla. Eger, 2001. 211 p. (Az egri egyházmegye történetének forrásai, 4.)

5.) Az egri püspökség jövedelmeinek 1799. évi összeírása I. Közzéteszi Kovács Béla. Eger, 2001. 531 p. (Az egri egyházmegye történetének forrásai, 5.)

6.) Az egri püspökség jövedelmeinek 1799. évi összeírása II. Közzéteszi Kovács Béla. Eger, 2002. 473 p. (Az egri egyházmegye történetének forrásai, 6.)

7.) Az egri püspökség jövedelmeinek 1799. évi összeírása III. Közzéteszi Kovács Béla. Eger, 2003. 369 p. (Az egri egyházmegye történetének forrásai, 7.)

I. 2. FŐEGYHÁZMEGYEI LEVÉLTÁR

6300 Kalocsa, Szentháromság tér 1.

Tel.: 78/465–280

E-mail: archivum@asztrik.hu

1.) LAKATOS Andor: A Kalocsai Főszékeskáptalan Levéltára. (Repertórium) Szerk. Romsics Imre. Kalocsa, 1998. 174 p., 6 ill. (Kalocsai Múzeumi Értekezések, 4.)

2.) „...eszmék és dolgok zavarában...” 1848/49 és ami utána következett... Válogatott dokumentumok a Kalocsai Érseki Levéltár 1848–1851 közötti anyagából. (Forráskiadvány) Szerk. Lakatos Andor és Sarnyai Csaba Máté. Kalocsa, 2001. 246 p. (A Kalocsai Főegyházmegye Gyűjteményének kiadványai 1.)

3.) A Kalocsai Érseki Levéltár. Levéltárismertető. Szerk.: Lakatos Adél, Lakatos Andor, Szabó Attila. Kalocsa, 2002. 341 p. (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 2.)

4.) Üdvözet Kalocsáról! Kalocsai képeslapok a 20. század első feléből, I–II. sorozat. Kalocsa, 2002.

5.) A Kalocsa–Bácsi Főegyházmegye történeti schematizmusa 1777–1923. Schematismus historicus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsienensis 1777–1923. Szerk./composuit Lakatos Andor. Kalocsa/Colozae, 2002. 486 p.

I. 3. GÖRÖG KATOLIKUS PÜSPÖKI LEVÉLTÁR

4400 Nyíregyháza, Bethlen G. u. 5.

Tel.: 42/415–901, Fax: 415–911

1.) BELME LÁSZLÓ: Az Istenszülő pócsi kegyképének könnyezése 1696. november 8.–december 8. A 300 éves máriapócsi kegykép története a levéltári források tükrében. Bp., 1997. 211 p. (A Hajdúdorogi Görög Katolikus Püspöki Levéltár kiadványai, 1.) – *elfogyott*

2.) Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete konferenciája. Nyíregyháza 1997. augusztus 27. Szerk. Janka György. Nyíregyháza, 1998. 160 p. (A Hajdúdorogi Görög Katolikus Püspöki Levéltár kiadványai, II.)

3.) A hajdúdorogi főesperesi levéltár iratainak lajstroma és mutatója 1562–1819. Szerk. Dudás László. Nyíregyháza, 1999. 139 p. (A Görög Katolikus Püspöki Levéltár kiadványai, III.)

I. 4. GYŐRI EGYHÁZMEGYEI LEVÉLTÁR

9021 GYŐR, Káptalándomb 5/a.

Tel.: 96/513-175, Fax: 96/550-741

E-mail: arch.dioc.gyor@freemail.hu

A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Segédletek/ Publikationen des Archivs der Diözese von Raab, Verzeichungen:

1. Iskolai levéltár – Schularchiv. Szerk. / Herausg. Horváth Richárd. Győr, 2003. 135 p.

2. A pápoci prépostság iratai. Schriften der Pápocer Propstei. Szerk. / Herausg. Vajk Ádám. Győr–Raab, 2003. 112 p.

I. 5. MAGYAR PIARISTA RENDTARTOMÁNY KÖZPONTI LEVÉLTÁRA

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

Postacím: 1444 Budapest, Pf. 266.

E-mail: archivum@piar.hu

A levéltár közreműködésével kiadott rendtörténeti munkák kaphatók: Piarista Központi Könyvtár 1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1. Tel.: 338-2211/171, konyvtar@piar.hu

1.) Piaristák Magyarországon 1642–1992. Rendtörténeti tanulmányok. Szerk.: Holl Béla. Bp., 1992. 351 p.,

2.) Catalogus religiosorum Provinciae Hungariae Ordinis Scholarum Piarum 1666–1997. Collectionem Stephani Léh complevit et in volumen redegit Andreas Koltai. Auctor brevis conspectus historici Georgius Balanyi / A Magyar Piarista Rendtartomány történeti névtára 1666–1997. Léh István adatgyűjtését sajtó alá rendezte és kiegészítette Koltai András, a rövid történeti áttekin-tés szerzője Balanyi György. Bp., 1998. 560 p. (METEM Könyvek, 21.)

I. 6. PANNONHALMI BENCÉS FŐAPÁTSÁGI LEVÉLTÁR

9090 Pannonhalma, Vár 1.

Tel.: 96/570-100, Fax: 96/470-011

A levéltár anyagának felhasználásával, ill. a levéltár közreműködésével készült művek kaphatók Pannonhalmán, a főapátsági ajándékboltban.

1.) Mons sacer 996–1996. Pannonhalma 1000 éve. I–III. [I. Középkor II. Új- és legújabb kor III. A főapátság gyűjteményei] Szerk.: Takács Imre. Pannonhalma, 1996. 636, 383, 320 p.

2.) Paradisum plantavit. Bencés monostorok a középkori Magyarországon. Benedictine Monasteries in Medieval Hungary. Kiállítás a Pannonhalmi Bencés Főapátságban 2001. március 21-től november 11-ig. Szerk.: Takács Imre. Pannonhalma, 2001. 752 p. – *elfogyott*

3.) Collectio Diplomatica Benedictina. A Pannonhalmi Bencés Főapátsági Levéltár középkori oklevelei. CD-ROM, szerk. Dreska Gábor. Nagykanizsa, 2001.

I. 7. PRÍMÁSI LEVÉLTÁR

2500 Esztergom, Mindszenty tér 2.

Tel.: 36/510–124, Fax.: 36/411–085

E-mail: hegedus@intranet.hu

1.) BEKE MARGIT: Esztergomi kanonokok 1900–1985. Unterhaching, 1989.

2.) Egyházak a változó világban. Nemzetközi egyháztörténeti konferencia. Szerk. Bárdos István–Beke Margit. Esztergom, 1991. 594 p. – *elfogyott*

3.) Egyházam és hazám. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei. I. 1945–1946. Szerk. Beke Margit. Esztergom, 1991. 264 p. – *elfogyott*

4.) Simor János emlékkönyv. Szerk.: Beke Margit. Bp., 1992. 101 p., (Strigonium Antiquum, 1.) – *elfogyott*

5.) A Szent Adalbert székesegyház és Oláh Miklós jubileuma. Szerk. Beke Margit. Bp., 1993. 108 p. (Strigonium Antiquum, 2.) – *elfogyott*

6.) Pázmány Péter egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1616–1637. Vál., bev., jegyz. ell. Beke Margit. Bp., 1994. 477 p. (Strigonium Antiquum, 3.)

7.) Egyházam és hazám. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei. II. 1947. Szerk.: Beke Margit. Esztergom, 1994. – *elfogyott*

8.) Egyházam és hazám. Mindszenty József hercegprímás szentbeszédei. III. 1948. Szerk. Beke Margit. Esztergom, 1994. – *elfogyott*

9.) Magyarok Kelet és Nyugat metszészvonalán. Nemzetközi történész konferencia előadásai. Szerk.: Bárdos István–Beke Margit. Esztergom, 1994. 409 p.

10.) BEKE MARGIT: A Prímási Levéltár nemesi és címeres emlékei. Esztergom, 1994. 422 p. (Megrendelhető: Bárdos István 2800 Tatabánya, Fő tér 4.)

11.) Ministerio. Nemzetközi történész konferencia előadásai. Szerk.: Bárdos István–Beke Margit. Esztergom, 1998. 358 p.

12.) SZÉLESS György: Az esztergomi Szent Adalbert székesegyház. Sajtó alá rend. Bárdos István–Horváth István. Esztergom, 1998. 188 p. (Megrendelhető Bárdos István címén)

13.) Egyház és politika a XIX. századi Magyarországon. Szerk.: Hegedűs András–Bárdos István. Esztergom, 1999. 213 p., 1700 Ft

14.) Monumenta Ecclesiae Strigoniensis Tomus quartus ab a. 1350 ad a. 1358. Szerk. Gabriel Dreska–Geysa Érszegi–Andreas Hegedűs–Tiburcius Neumann–Cornelius Szovák–Stephanus Tringli. Archivum Primatiale–Argumentum, Strigonii–Budapestini, 1999. 272 p.

15.) Ezer év Szent Adalbert oltalma alatt. Szerk.: Hegedűs András–Bárdos István. Strigonium Antiquum, IV. Esztergom, 2000. 191 p.

16.) Megpecsételt történelem. Középkori pecsétek Esztergomból. Szerk.: Hegedűs András. Esztergom, 2000. 181 p., 2500 Ft

17.) Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 9. Esztergomi Főegyházmegye I–III. + IV. (= térképek). Összeáll.: Hegedűs András–Tóth Krisztina. Esztergom, 2000. 300, 291, 168 p.

18.) Megpecsételt történelem. Középkori pecsétek Esztergomból. Szerk. Hegedűs András. Esztergom, 2000.

19.) Megpecsételt történelem. Középkori pecsétek Esztergomból. Szerk. Hegedűs András. CD–ROM, [2000].

20.) Archivum Saeculare I. Acta Radicalia et Protocollaria. Összeáll. Gálffy Zsuzsanna–Hegedűs András–Tóth Krisztina. Esztergom, 2001. 198 p. (Útmutató az esztergomi Prímási Levéltárhoz, III.)

21.) Mariazell és Magyarország. 650 év vallási kapcsolatai. Szerk.: Walter Brunner–Helmut Eberhart–Fazekas István–Gálffy Zsuzsanna–Elke Hammer–Luza–Hegedűs András. Esztergom–Graz, 2003. 220 p. (Strigonium Antiquum, VI.)

22.) Mater et Magistra konferencia előadásai. Esztergom, 2004. (Strigonium Antiquum, 5.) (megjelenés alatt)

23.) Monumenta Ecclesiae Strigoniensis I. CD–ROM, 2004. (megjelenés alatt)

I. 8. SZÉKESFEHÉRVÁRI PÜSPÖKI ÉS KÁPTALANI LEVÉLTÁR

8000 Székesfehérvár, Városház tér 5.

Tel.: 22/510–697, Fax: 22/510–699

E–mail: mozessyg@szfvar.katolikus.hu

1.) SHVOY Lajos: Önéletrajz. Szerk.: Mózessy Gergely. Székesfehérvár, 2002. 180 p., (Források a székesfehérvári egyházmegye történetéből, I.) – *elfogyott*

2.) SZARKA Géza: A Székesfehérvári Belvárosi Plébánia története. Szerk. Csurgai Horváth József–Kovács Eleonóra. Székesfehérvár, 2003. 447 p.

3.) MÓZESSY Gergely: Inter arma 1944–45. (Válogatás a második világháború egyházmegyei történetének forrásaiból). Székesfehérvár, 2004. 352 p. (Források a Székesfehérvári Egyházmegye történetéből, II.)

II. PROTESTÁNS LEVÉLTÁRAK

II. 1. DUNÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLETLEVÉLTÁRA (A DUNÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNYEI, LEVÉLTÁR)

8500 Pápa, Csáky utca 17. Tel./fax.: 89/324–240

E-mail: ref.lib@papacollege.hu; leveltar@papacollege.hu

Postacím: 8500 Pápa, Postafiók 48.

1.) A Pápai Református Kollégium évkönyve 1991–1995. (Benne: A Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek évkönyve 1991–1995) Pápa, 1995. 231 p. (Pápai Református Kollégiumi Füzetek, 1.)

2.) A Pápai Református Kollégium évkönyve 1995–1997. (Benne: A Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek évkönyve 1995–1997) Pápa, 1997. 186 p. (Pápai Református Kollégiumi Füzetek, 3.)

3.) KÖBLÖS József: A Dunántúli Református Egyházkerület Levéltárának magyar vonatkozású középkori oklevelei 1265–1525. Pápa, 1997. 122 p.+ 25 kép. (Forrásközlések, 1.)

4.) A Pápai Református Kollégium évkönyve 1997–1999. Gimnázium–Teológiai Akadémia–Tudományos Gyűjtemények. Pápa, 1999. 195 p. (Pápai Református Kollégiumi Füzetek, 4.)

5.) „A kényes úrfi s a rongyos baka”: Tanulmányok két halhatatlan pápai diákról. (Petőfi Sándor, Jókai Mór). Szerk. Mezei Zsolt. Pápa, 2001. 278 p.

6.) Félézer év. A Pápai Református Gyűjtemények millenniumi emlékkönyve Szerk. Hudi József–Mezei Zsolt. Pápa, 2001. 58 p.

7.) Források Pápa város 1848/49. évi történetéből. Vál., szerk., a tanulmányokat és a jegyzeteket írta Hudi József. Pápa, 2001. 400 p. (Forrásközlések, 2.)

8.) Franciscs Károly visszaemlékezései. Sajtó alá rend. és szerk. Hudi József. Pápa, 2001. 293 p. (Forrásközlések, 3.)

9.) Acta Papensia. A Pápai Református Gyűjtemények közleményei. (Tudományos folyóirat, alapítva 2001-ben.)

10.) Fábíán-émlékkönyv. Fábíán József református esperes pályafutása. Szerk. Hudi József. Pápa, 2002. 144 p. (Forrásközlések, 4.)

11.) Dunántúli egyházleírások a XVIII. századból. A Dunántúli Református Egyházkerület 1774-ben. Szerk., sajtó alá rend.: Hudi József, Jakab Réka, Koncz Pál, Köblös József, Kránitz Zsolt, Mezei Zsolt. Pápa, 2002. 572 p. (Forrásközlések, 5.)

12.) Hunkár Antal visszaemlékezése és iratai. Szerk. Hudi József. Pápa, 2004. 300 p. (Forrásközlések, 6.)

13.) Nemes Székely János csöglei közbirtokos naplója 1808–1866. Sajtó alá rend. és szerk. Hudi József. Pápa, 2004. 304 p. (Forrásközlések, 7.)

14.) Ólé Sándor: Pápai diákemlékek. Sajtó alá rend. Mezei Zsolt. Pápa, 2004. 220 p.

II. 2. ERDÉLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET KÖZPONTI GYŰJTŐLEVÉLTÁRA (ARHIVA CENTRALĂ DE COLECTARE A EPARHIEI REFORMATE DIN ARDEAL)

Ro-3400 Cluj str. Brătianu 51

Tel.: 00 40 64 192453/116, Fax: 00 40 64 195104

E-mail: siposg@personal.ro

1.) Az Erdélyi Református Egyházkerület Központi Gyűjtőlevéltárának ismertető leltára. Összeáll. Dáné Veronka–Sipos Gábor. Kolozsvár, 2003. (Erdélyi Református Levéltári Kiadványok, 1.)

2.) Az Erdélyi Református Főkonzisztórium levéltárának mutatója 1700–1750. Összeáll. Dáné Veronika. Kolozsvár, 2003. (Erdélyi Református Levéltári Kiadványok, 2.)

II. 3. ERDÉLYI UNITÁRIUS EGYHÁZ GYŰJTŐLEVÉLTÁRA Molnár B. Lehel, Ro-3400 Cluj, EPISCOPIA UNITARIANĂ B-dul 21

Decembrie nr. 9. CP 24. Tel: 40/264-593-236

E-mail: lmolnar@unitarian.dntcj.ro

„Az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai” c. sorozatban megjelent:

1. Boros György unitárius püspök naplója 1926–1941. Forráskiadvány. Sajtó alá rend., bev. tanulmányt írta Kovács Sándor–Molnár B. Lehel. Kolozsvár, 2001. 245 p.

2. Két könyv az Egyedülvaló Atyaistennek, a Fiúnak és a Szentléleknek hamis és igaz ismeretéről. Gyulafehérvár 1568. (Ford. Péter Lajos, a fordítást az eredetivel egybevetette és a bev. tanulmányt írta Balázs Mihály, a mutatókat összeáll. Kovács Sándor–Molnár B. Lehel) Kolozsvár, 2002. 302 p.

3. GÁL KELEMEN: Káli Nagy Elek élet- és jellemrajza. Sajtó alá rend. Kovács Sándor–Molnár B. Lehel. Kolozsvár, 2003. 171 p.

II. 4. MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ ZSINATI LEVÉLTÁRA

1091 Budapest, Kálvin tér 8. 1/10.c.

Tel./fax: 217–6478

E-mail: mrezslev@axelero.hu

1.) Báró Burián István naplói 1907–1922, Báró Burián István távirati könyvei 1913–1915 a Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltárában. Szerk.: Horváth Erzsébet–Tenke Sándor. Bp., 1999. 375 p. (A Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltárának forráskiadvány sorozata, 1.)

2.) A Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltárának repertórium. Bp., 2000. 321 p. (A Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltárának segédkönyvei, [1.]

II. 5. SÁROSPATAKI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM GYŰJTEMÉNYEI LEVÉLTÁR

3950 Sárospatak, Rákóczi u. 1. Pf. 223.

Tel.: 47/314–738, Fax: 47/311–057

E-mail: reflud@freemai.hu

Kiadványok: Azária Könyvesbolt, Sárospatak, Rákóczi u. 9.

1.) A Tiszáninneri Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek évkönyve 1989/1990. Szerk.: Kiss Endre József. Sárospatak, 1991. 229 p.

2.) A Sárospataki Kollégium 1618-as rendszabályai és 1620-as törvényei. Sárospatak, 1996. 131 p.

3.) CZEGLE Imre: Az egyházi ének theológiai kérdései, a hymnológia elvi kérdései. Sárospatak, 1998. 174 p.

4.) HÖRCSIK Richárd: A Sárospataki Református Kollégium diákjai 1717–1777. Sárospatak, 1998. 398 p.

5.) Rákóczi-iratok a Sárospataki Református Kollégium Levéltárában 1607–1710. Szerk. Dienes Dénes. Sárospatak, 1999. 281 p. (Acta Patakina, I.)

6.) BALLA Árpád: Péntekhegyi levelek. Sárospatak, 2000. 171 p.

7.) Egyházközségi dokumentumok a Sárospataki Kollégium Levéltárában. Sárospatak, 2000. 514 p. (Acta Patakina, II.)

8.) Adaléktár. Dokumentumok a Sárospataki Református Kollégium Adattárában. Sajtó alá rend. Deák Istvánné–Laczkó Gabriella–Misák Marianna. Sárospatak, 2000. 296 p. (Acta Patakina, III.)

9.) DIENES Dénes: „Minthogy immár schola mestert tartanak.” Református iskolák Felső-Magyarországon 1596–1672. Sárospatak, 2000. 322 p. (Acta Patakina, IV.)

10.) POCSAINÉ EPERJESI Eszter: Palágyi Diák Geyza 1871–1931. Sárospatak, 2001. 116 p. (Acta Patakina, V.)

11.) MISÁK Marianna: Reformáció és nőnevelés. Adatok a leányok oktatásának 17. századi történetéhez, különös tekintettel Felső-Magyarországra. Sárospatak, 2001. 85 p. (Acta Patakina, VI.)

12.) CZEGLE Imre: A sajtó (periodika) zsengei. Röplapok – újságok – röpiratok (1503–1730). Sárospatak, 2001. 211 p. (Acta Patakina, VII.)

II. 6. SOPRONI EVANGÉLIKUS GYŰJTEMÉNYEK LEVÉLTÁRA

9400 Sopron, Templom u. 12.

Tel./Fax: 99/510–754

1.) HANZMANN Károly: Helyzetrajz és adalékok. A soproni ágostai hitvalló evangélikus egyházközség 1900–1950. évi történetéhez. I. rész: A korszak krónikája. Sajtó alá rend. Szála Erzsébet. Sopron, 2000. 275 p.

II. 7. TISZÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET LEVÉLTÁRA

4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

Tel.: 52/414–744/1868, Fax: 52/414–744/1870

E-mail: iszabadi@drtasv.drk.hu

„A Tiszántúli Egyházkerületi Levéltár Kiadványai/Editiones Archivii Districtus Transstibiscani Ecclesiae Reformatae Hungaricae” c. sorozatban, zárójelben jelölt sorszámokkal megjelent:

- 1.) KORMOS László–MATKÓ László: A botanikus kert és a faiskola a múlt században. Debrecen, 1993. (I.) – *elfogyott*
 - 2.) Magyar nyelvű prédikáció a XV. század végéről. Szerk.: Kormos László. Debrecen, 1993. 68 oldal + függelék (II.)
 - 3.) Egyházi levéltárosok nemzetközi szövetsége magyarországi tagozatának megalakulása. Szerk.: Kormos László. Debrecen, 1994. 167 p. (III.)
 - 4.) Egyháztörténeti források a Tiszántúli Református Egyházkerületi Levéltárban a második világháború végén. Szerk.: Kormos László. Debrecen, 1994. 329 p. (IV.)
 - 5.) KÖNYVES TÓTH Mihály: Emlékirat a Tiszántúli Református Egyházkerület életéből (1855). Debrecen, 1996. 378 p. (V.)
 - 6.) RÁCZ István: Debreceni deákok. Forrásgyűjtemény. Debrecen, 1997. 392 p. (VI.)
 - 7.) TIBORI JÁNOS: Három tanulmány. A debreceni református lelkész-képző intézet története 1914–1950. – A debreceni református kollégium tanárképző intézetének története 1925–1952. – A debreceni református kollégium ifjúsági telepítési akciója 1938–1944. Debrecen, 1998. 239 p. (VII.)
 - 8.) BALOGH BÉLA: A máramarosszigeti református líceum diáksága 1682–1851. Debrecen, [2000.] 418 p. (VIII.)
 - 9.) „Mellyet még az régi atyáink is birtanak” Bereg, Ugocsa és Középszolnok református egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1808/1809. (Sajtó alá rend., szerk., a bev. írta Szabadi István) Debrecen, 2001. 299 p. (IX.)
 - 10.) TIBORI JÁNOS: Levéltári források a Királyhágómelléki Református Egyházkerület történetéhez a két világháború közötti negyedszázadból. Debrecen, 2001. 136 p. (X.)
 - 11.) „Alamisna képpen conferáltam...” A szatmárnémeti református gimnázium alapítványai 1667–1918. Szerk., a bev. tanulmányt és a jegyzeteket írta Lengyel Katalin. Debrecen, 2002. 292 p. (XI.)
- Sorozaton kívül:*
- 12.) A Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár fondjainak és állagainak jegyzéke. Szerk. Szabadi István. Debrecen, 2000. 504 p.

III. MAGYAR ZSIDÓ LEVÉLTÁR

1075 Budapest, Síp u. 12.

Tel.: 342-8949

1.) HARASZTI GYÖRGY: Magyar–zsidó levéltári repertórium. Hazai levéltárak zsidó vonatkozású anyagának áttekintése a kiadott levéltári segédletek alapján. Szerk.: Komoróczy Géza. A, B kötet, Bp., 1993. (Hungarica Judaica, 2.)

IV. A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZI LEVÉLTÁROSOK EGYESÜLETE

„A Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületének kiadványai” c. sorozat:

1. Útmutató az egyházközségi levéltárak értékeinek védelméhez. Írta Hudi József, Janka György, Kertész Botond, Lakatos Andor, Mózessy Gergely, Nagy Edit, szerk. Kertész Botond. Bp., 2000. 20 p.

2. Ki kicsoda az egyházi levéltárakban? Egyházi levéltárosok, egyházi levéltárak az ezredfordulón. Szerk.: Lakatos Andor. Kalocsa, 2000. 104 p.

3. „Hogy mindnyájan egyek legyünk...” Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete. Tíz év az egyházi szolgálatában. Szerk.: Szabadi István. Debrecen, 2003. 155 p. illusztrációként 22 fotó

4. Ki kicsoda az egyházi levéltárakban? Egyházi levéltárosok, egyházi levéltárak 2003-ban. Szerk.: Lakatos Andor. Kalocsa, 2003. 128 p.

V. A MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETI ENCIKLOPÉDIA MUNKAKÖZÖSSÉG (METEM)

egyházi levéltárakra vonatkozó katalógusai

„Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa” c. sorozat kötetei:

1. Kalocsai főegyházmegye. Összeáll. Dóka Klára. Bp., 1994. 135 p.; 2. kiadás: Bp., 1998. 114 p.

2. Váci egyházmegye. Összeáll. Patkóné Kéringér Mária. Bp., 1997. 136 p.

3. Székesfehérvári egyházmegye. Összeáll. Dóka Klára. Bp., 1997. 127 p.

4. Veszprémi egyházmegye. Összeáll. Dóka Klára. Bp., 1997. 296 p.

5. Egri főegyházmegye. Összeáll. Dóka Klára. Bp., 1998. 214 p.

6. Győri egyházmegye. Összeáll. Dóka Klára. Bp., 1998. 296 p.
 7. Pécsi egyházmegye. Összeáll. Patkóné Kéringér Mária. Bp., 1999. 208 p.
 8. Szombathelyi egyházmegye. Összeáll. Dóka Klára. Bp., 1999. 276 p.
- Az esztergomi főegyházmegye katalógusát lásd a Primási Levéltárnál!

SUMMARY

JÓZSEF HUDI**Publications by ecclesiastical Archives in the 1990s**

Ecclesiastical archives were obliged to face new challenges at the beginning of the 1990s, after Hungary regained its sovereignty and a political-economical change of the system could take a start. The persecution of churches was put to an end and the situation of ecclesiastical archives changed for the better. Their operation on the long run was guaranteed by the 1995 archival law. The essay and the bibliography attached make it clear that the ecclesiastical, monastic archives have produced scholarly works contributing to the development of history. The publications include source books, collections of studies, monographies. Moreover, many institutions have become able to publish historical, church historical periodicals. Their safeguarding of interests and cooperation have been provided by the Assotiation of Ecclesiastical Archives in Hungary.